

UNITATEA NAȚIONAL-UNIVERSALĂ A VALORILOR – PRINCIPIU FUNDAMENTAL AL CULTURII ȘI EDUCAȚIEI

Tulei Angela, lector, master în Pedagogie, doctorandă
Departamentul Limba engleză și Limba franceză Specializate, USM

The subject of the present article is national-universal unity of values as culture and education fundamental principle. There are given/existing values such as nature, universe, divinity; and values created by man which are culture components. Being a unity of three spheres - biological, intellectual and spiritual, man is born as a biological being, he grows up and intellectual and spiritual values are cultivated to him during his lifetime. There are no purely national values, similar values can be identified to other cultures / nations. Generally speaking, there is nothing in the world as a single value; any value has its own way of being, but it can only exist in relation to other values. Culture can only exist in the national-universal unity. Education can not be separated from culture; it is produced in the culture and through the culture.

Key-words: nature, universe, divinity, values, culture, intellectual values, spiritual values, national values, universal values, national-universal unity

Raportul național-universal în lumea modernă este determinat, în mare parte, de condițiile obiective ale globalizării și integrării europene, dar acestea apar și drept consecințe ale celor două procese universale. Procesul europenizării/globalizării este încă neclar și poate fi imprevizibil. Este necesar deci de urmărit și studiat, în contextul educației, atât fenomenele cultural-spirituale pozitive ale acestor procese, cât și în contextul celor negative pe care le presupune orice schimbare de fond.

Caracterul pozitiv al celor două procese se datorează axării lor pe valori proprii societății de consum – performanța, eficiența și profitul economic, dar și lumii moderne, care vehiculează valori precum toleranța interetnică, interculturală și religioasă etc. De asumarea/acceptarea acestor valori depinde racordarea noastră la standardele lumii moderne.

Fenomenele negative ale celor două procese sunt cauzate de perceperea inadecvată și incorectă a fenomenelor înseși, și constau în diminuarea semnificației valorilor universale și a celor naționale. În plan individual, aceasta poate duce la rezerve și chiar reticențe, până la conflicte provocate de exacerbarea naționalismului. Unul din minusurile globalizării constă în menținerea tinerilor într-o schizoidie explicabilă, pe de o parte, prin faptul că tinerii sunt stimulați să se maturizeze social mai rapid, prin toate mijloacele de informare (TV, internet, burse în străinătate, modele occidentale), iar pe de alta, ei se află încă într-o imaturitate afectivă și socio-profesională. Preluarea și prelucrarea corectă a valorilor relevate de vechile și noile structuri și comunicarea pedagogic transformată a acestora a subiectului educat este o acțiune realizată în mod special prin actorii educației.

Naționalul și universalul, ca fenomene ale existenței umane, nu se opun, ci se întregesc reciproc, și nu pot fi concepute unul fără celălalt. Naționalul nu se poate valorifica decât prin

raportarea la Universal. Universalul este o sinteză a valorilor definatorii superioare ale naționalului. Naționalul se constituie din totalitatea particularităților cu privire la rasă, istorie, limbă, religie, antropologie, sensibilitate, manifestări temperamentale, moravuri, obiceiuri și tradiții, comunitatea de aspirație, spiritual de solidaritate sau instinctual național ale unui popor.

Conceptul de *național* are dimensiune social-istorică și cultural-spirituală. *Universalul* reprezintă naționalul la scara umanității, este expresia *humanitas*-ului. *Naționalul* și *universalul* reprezintă o dihotomie, un fenomen-principiu propriu celor mai generale fenomene ale lumii și cunoașterii, literaturii și artelor, educației în general și educației literar-artistice, în special.

Elevii adolescenți moderni pot adevăra - prin sistemele de valori studiate, însușite, așteptate, prin comportamentele comunicative, literar-artistice și prin atitudinile față de valorile tradiționale și moderne, naționale și universale - caracteristici definatorii ale conștiinței de identitate național-universală.

Globalizarea/europenizarea și *formarea-consolidarea conștiinței identității* este indispensabilă oamenilor capabili să se insereze oportun și eficient în *universalul* devenit tot mai personal datorită valorificării *identității naționale*, devenită tot mai universală.

Este știut faptul că fiecare individ aparține, pe de o parte, unei comunități congenitale și unui anumit spațiu existențial, care utilizează aceeași limbă, posedă aceeași cultură, are unele caracteristici filosofice comune. Pe de altă parte, el aparține unei/unor comunități mai mari, care îi largesc universal existențial până la conștientizarea sa ca parte organică a umanității, a întregii lumi. Noi toți aparținem aceluiași univers și geographic aparținem Europei.

Naționalul este o categorie filosofică a comunității entice. Națiunile, popoarele produc valori care le identifică. Ele își câștigă dreptul la nemurire prin ele. Aceste valori, constituite ca naționale, sunt în același timp și universale.

La baza constituirii oricărei națiuni stau anumiți factori, S.Bărnuțiu, în articolul *Un document pentru limba română*, subliniază importanța hotărâtoare a *limbii* pentru națiune, afirmând că fără o limbă proprie o națiune este pierdută: "...în limbă e zugrăvită forma cugetării și a simțirii, dorințele și plăcerile, afectele și patimile lui, pe dânsa e întemeiat caracterul și naționalitatea lui, dacă și-au pierdut limba oarecare popor, și-au pierdut deodată caracterul și naționalitatea sa" [2, p. 288]. Din cele mai îndepărtate epoci, acest factor a diferențiat teritoriile, clanurile și popoarele, creând între ele bariere lingvistice. Limba nu este numai un mijloc convențional de înțelegere între indivizi, ci și expresia graiului național sau modul de diferențiere față de celelalte popoare. Limba este depozitarea geniului național în care se exprimă toate sentimentele și ideile unui grup etnic; este element constitutiv primordial al naționalității și al națiunii. Ea este însăși simbolul naționalității și al națiunii. Astăzi, în contextual europeanizării/globalizării, limba engleză tinde să fie acceptată ca limbă universală.

Limba creează cultură. *Cultura, la rândul ei*, este ca o limbă care permite accesul la universal. Ch.Montesquieu afirma că o cultură nu poate fi socotită mai bună sau mai rea decât alta deoarece "*felurile caractere ale popoarelor sunt imbinări de virtuți și vicii, de însușiri bune și rele*" [7, p. 377]. Cultura însumează/definește întreaga avuție socială alcătuită din *modele de gândire, modele de simțire și modele de acțiune* caracteristice unei populații sau unei societăți. Creații abstracte precum valorile, credințele, simbolurile, normele, obiceiurile și instituțiile reprezintă *cultura* non-materială, sau *spirituală*. Produsele fizice cum sunt vase, computere, monede etc. reprezintă cultura materială. Cultura există numai prin oameni, iar societatea cere culturii furnizarea pentru membrii săi de idei și creații materiale și spirituale care să reflecte gândirea și comportamentul oamenilor respectivi. Cultura oferă societății modalitatea de interpretare a experiențelor trecute și prezente și prin acestea își propune să ghideze noile generații în acțiunile lor în societatea în care trăiesc. Societatea transmite tinerilor, prin instituțiile sale, mai cu seamă prin cele școlare, invențiile, valorile și tehnicile descoperite de-a lungul timpului, conservate în moștenirea culturală a generațiilor. Omul ia din cultură modele de comportament și concepțiile ce stau la baza conduitei și dezvoltării sale. În orice societate, cultura are un substrat fundamental, un patrimoniu comun de idei, principii - *constantele*

universale: locuința, hrana, comunicarea, arta și jocul, limba, gândirea, activitatea economică, religia, familia, educația.

Activitățile culturale pot fi clasificate în categoria *valori* sau *nonvalori*. Valorile pot fi *pozitive* și *negative* sau pot avea aceste semnificații. Valorile cu sens exclusiv negativ sunt boala, suferința, catastrofa, eșecul, prăbușirea, disperarea, moartea. Valorile cu sens exclusiv pozitiv sunt patriotismul, iubirea, hărnicia, cinstea etc.

Un alt factor constitutiv al oricărei națiuni este *libertatea*. Individul nu se poate bucura de libertate, dacă aceasta nu este acordată și națiunii din care face parte și el: „...*libertatea oricărui popor e bunul lui cel mai înalt, și naționalitatea e libertatea lui cea din urmă*” [1, p. 27].

O formulare asemănătoare a acestei idei o găsim la ideologul Italian S.P.Mancini: „*Aceia care atacă naționalitatea sugrumă libertatea*” [5, p. 64].

Societatea conține/promovează/crează atât valori naționale, cât și valori universale.

Naționalul este o caracteristică definitorie a tuturor popoarelor, mari și mici, slabe și puternice, asuprite sau independente.

B. P. Hașdeu, în prelegerea sa despre naționalitate, afirmă, că „*limba, obiceiurile, tradițiile și frumosul formează împreună acea parte a lui interioară care este particulară fiecărui popor*” [4, p. 64]. Universul intim al unui popor cuprinde și o parte generală care se referă la ideile și interesele generale omenești precum știința, comerțul, industria. Acestea sunt universale. Scriitorul definește naționalitatea prin trăsături spirituale: „*Lumea interioară, particulară a unui popor formează ceea ce se numește spirit național. Legătura individului și a poporului întreg de această lume interioară se numește „dragoste de țară”*”[3].

Individul se manifestă în diferite activități ale vieții sociale datorită *educației*. Educația nu poate fi separată de cultură. Ea se produce în cultură și prin cultură.

Universalul este mai greu de identificat decât Naționalul. Universalizarea este un fenomen complex ce se manifestă la diferite niveluri: economic, financiar, politic, religios/duhovnicesc etc. Una dintre căile prin care poți ajunge la universalitate este calea religioasă, *unirea oamenilor la nivel duhovnicesc*. Valorificarea adevărului persoanei se află în centrul interesului teologic. Universalitatea pe care o propune Biserica are ca temelie persoana umană și se extinde prin Ființa lui Hristos și dincolo de creație, la ceea ce este inaccesibil (pentru puterile noastre naturale și elementare); ea se deschide către întreaga ființă teandrică - divină-umană [6, p. 66].

Universalitatea este identică cu mântuirea. Sunt considerate universale: păcatul, pericolul poluării mediului și al schimbării climei. Săvârșirea acestora atrage după sine pedepse și sancțiuni în funcție de perioadă, de moment istoric, națiune, principii și legi. Important de reținut însă este faptul că nu se poate scăpa de pedeapsă. Universalitatea creștină are caracter eshatologic valoarea de dincolo de ceea ce este istorie și trecător, sau împărăția lui Dumnezeu. Premisa pentru universalitate este lepădarea egoismului, care otrăvește omul și subminează viața sa perisabilă și comunitatea. Adevărata universalitate se promovează numai prin oameni universali, cu persoane care se apropie de modelul propovăduit prin Hristos, care face totul să fie iertat și asimilat în cele din urmă Ființei Sale, în totalitatea ei [Ibidem, p.23-25].

În concluzie:

- *Naționalul* și *universalul* sunt două fenomene-principii definitorii ale culturii universale și celei naționale, precum și ale tipurilor și componentelor acesteia (*cultură spirituală; literatură*). Aceste două categorii sunt reciproc determinate, deci nu se opun, ci se întregesc. *Naționalul* nu se poate valorifica decât prin raportarea la *universal*, după cum *Universalul* nu este decât o sinteză a valorilor superioare ale *naționalului*, în afara cărora nu poate exista.

- *Naționalul* se definește ca totalitate a particularităților ce privesc / vorbesc despre *rasa, istoria, limba, religia, antropologia, sensibilitatea, manifestările temperamentale, moravurile, obiceiurile și tradițiile, instinctul național* ale unui popor – componente ale *identității* sale. Sursele *naționalului* sunt *conștiința de origine, conștiința comunității de limbă, conștiința de destin*. *Naționalul* este responsabil de identitatea unei comunități etnice și a indivizilor care îi aparțin; reprezintă dreptul la dăinuire în istorie a unui popor.

- *Universalul* se constituie continuu din *universaliile* (cultural-spirituale, literare) naționalului. În contemporaneitate, procesul de constituire/realizare a universalului se identifică, în mare, cu procesul de globalizare.

- Formarea/dezvoltarea identității național-universale a subiecților educației este un proces conform cu:

- a) natura/esența culturii naționale/universale, științei, artei, literaturii;
- b) procesele de globalizare și europenizare economică, financiară, culturală, educațională;
- c) modul în care cunoaște/crează omul lumea și pe sine în lume, toate acestea reprezentând și universaliile culturale, pe care le definim ca repere fundamentale în acțiunea educațională urmărită.

Referințe bibliografice:

1. BĂRNUȚIU S. Români și unguri. Discurs rostit în catedrala Blajului. Cluj: Imprimeria Bornemisa, 1924. 72p.
2. BARNUTIU S. Un document pentru limba română. În: *Foaie pentru minte, inimă, literatură*, 1842, nr. 38-39, p. 287-289
3. HASDEU B.P. Istoria critică a românilor. București: Editura Eminescu, 1984. 241p.
4. HAȘDEU B.P. Originea românilor ca cestiune public. În: *Familia*, II, 1866, nr.35-37, p. 438-445
5. MANDESCU N. Arca lui Noe. Vol II. București: Minevra, 1980. 254p.
6. MANTZARIDIS G. Globalizare și universalitate. București: Editura Bizantină, 2002. 413p.
7. MONTESQUIEU Ch. Despre spiritual legilor. București: Editura Științifică, 1964. 427p.